

Специфіка італійського Відродження, його основні етапи, представники.

Мета — формувати компетентності: *предметні* (знання специфіки, основних етапів, представників італійського Відродження, культури й літератури цієї доби; аналітичні навички; критичне мислення; читацьку активність; естетичний смак); *ключові* (уміння вчитися: навички оцінювання культурно-мистецьких явищ; комунікативну: навички роботи в групі; інформаційну: навички роботи із джерелами інформації; загальнокультурну: прагнення літературної освіченості; світогляд).

Тип уроку: урок опанування нових знань.

Обладнання: портрет Данте, видання його творів, роздавальний матеріал.

Тінь Данте з профілем орлиним

Співає про Нове Життя.

О. О. Блок

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Перевірка домашнього завдання

(Учитель слухає 2-3 відповіді на запитання «Чому Гомер неодноразово називає Одиссея хитромудрим? Які епізоди поеми про це свідчать?».)

2. Евристична бесіда

- Яку епоху називають добою Відродження? Назвіть її хронологічні межі.
- Поясніть значення поняття Відродження.
- Назвіть основні здобутки Ренесансу.
- Якою була провідна ідейна течія цієї доби?
- Поясніть значення терміна гуманізм.
- У чому полягала специфіка доби Відродження?
- Що ви пам'ятаєте про Данте Аліг'єрі з курсу зарубіжної літератури попередніх класів?

III. ОГолоШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Вступне слово вчителя

— Послухайте давню легенду. Однієї глибокої ночі, коли довкола панувала тиша, у браму одного монастиря гучно постукав блідий виснажений подорожній. Брязкіт заліза пролунав у гарячому повітрі. Воротар запитав, хто стукає і що тому потрібно. На це незнайомець відповів глухо й стисло: «Миру!». Цим подорожнім був флорентійський вигнанець, найвидатніший поет Італії Данте Аліґ'єрі. Не тільки для себе жадав він спокою та миру, а й для батьківщини своєї, що потерпала через нескінченні чвари, війни й міжусобиці. Сучасному читачеві, можливо, іноді складно зрозуміти деякі своєрідні судження й погляди поета, адже жив він на межі двох епох Недарма його називають *останнім поетом середньовіччя і першим поетом Нового часу*. У літературі ж Данте Аліґ'єрі залишив яскравий слід.

2. Робота з портретом митця й епіграфом

- Роздивіться: яким художник зобразив поета?
- Яку примітну рису зовнішності Данте відзначив російський поет О . О . Блок? (*Орлиний профіль.*)

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Робота з підручником

- За підручником ознайомтеся з відомостями про життя та творчість Данте.

2. Інтерактивна вправа «броунівський рух» (робота в групах)

- У п'яти групах ознайомтеся з особливостями «Божественної комедії». За правилами вправи «Броунівський рух» поділіться здобутою інформацією з однокласниками.

Матеріал для опрацювання у групах

1-ша група. Час створення поеми. «Божественну комедію» було написано впродовж 1307-1321 рр. Це був час, який в історії культури дістав назву Передвідродження. Зростає інтерес до людської особистості, до її земних радощів і сподівань. Поступово починає формуватися новий гуманістичний тип мислення, остаточне становлення якого буде пов'язане з добою Відродження. Віра в необмежені можливості людської природи, у неповторність людської індивідуальності зароджується саме в цей час. Цей процес і відтворює поема Данте, що є водночас синтезом середньовічної культури і прологом до культури відродження

2-га група. Жанр твору. За усталеними середньовічними канонами Данте назвав свою поему комедією: так називали тоді твори, які починалися сумно (пекло), а закінчувалися щасливо (рай). Епітетом *божественна* наділив поему перший біограф Данте, автор знаменитого «Декамерона» Джованні Боккаччо.

3-тя група. Композиція поеми. Поема має три частини: «Пекло», «Чистилище», «Рай». У кожній із частин — 33 пісні (у «Пеклі» ще одна пісня, що є вступною до всієї поеми). Усього — 100 пісень.

4-та група. Уявлення про світ у «Божественній комедії». Дантова земля має форму кулі і розташовується, згідно із середньовічними переконаннями, у центрі Всесвіту. Північна півкуля населена людьми, південна — безлюдна і вкрита океаном, серед якого височіє гора, де Данте розташував чистилище — місце, у якому мучаться душі померлих грішників, що розкаялися за життя, очищаючись від провини, аби потрапити до раю.

5-та група. Уявлення про світ у «Божественній комедії». Урвище пекла, куди призводить смертельний гріх і звідки неможливо врятуватись, має вигляд вирви, що утворилася внаслідок падіння Люцифера-ангела, який був вигнаний із раю. Земля оточена дев'ятьма небесними сферами: сімома сферами планет, зірковим та кристалічним небом. За ним у просторі, де вже не діють фізичні закони, розташований Емпірей — царство ангелів та блаженних душ.

3. Словникова робота (запис до зошитів)

Терцина (від італ. *terza rima* — третя рима) — форма строфи з трьох рядків п'ятистопного ямба, у якій середній рядок римується з крайніми — першим і третім — у наступній строфі, завершуючись окремим рядком, римованим з другим рядком попередньої строфи.

Терцину вперше застосував Данте в поемі «Божественна комедія». Цією строфою послуговувалися митці майже всіх європейських літератур.

4. Повідомлення учнів (за випереджальним домашнім завданням)

— В Україні твори Данте були відомі вже на початку XIX ст. Інтерес до Данте відбито в багатьох творах Т. Шевченка: поемі «Іржавець», повісті «Варнак», листах та «Щоденнику». Творами Данте нав'язано й задум поеми Лесі Українки «Забута тінь». Перший переклад українською мовою одного з найбільших шедеврів світової літератури «Божественної комедії» Данте належить І. Франкові. 1878 року він переклав білим віршем першу пісню «Пекла». У 1892-1896 рр. у львівському журналі «Правда» В. Самійленко надрукував перші десять пісень «Пекла», які незабаром вийшли окремим виданням. 1913 року І. Франко видав монографію «Данте Аліґ'єрі. Характеристика середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії», де подав досить докладний переказ «Комедії» з перекладом білим віршем численних уривків поеми. Повністю «Божественну комедію» переклав Є. Дроб'язко. Перший розділ поеми «Пекло» перекладали М. Рильський та П. Карманський. Сонети Данте перекладав М. Вороний. У

перекладі «Нового життя» взяли участь М. Бажан, Д. Павличко, І. Драч, В. Коротич та ін.

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗДОБУТИХ ЗНАНЬ

1. Слово вчителя

— Поема Данте задумана як розповідь про подорож потойбічним світом. Вона побудована на системі символів-образів, яким надається інший, особливий смисл. Наприклад, у першій пісні йдеться про те, що Данте заблукав у темному лісі, що символізує людські помилки та пороки. Три звірі — лев, леопард та вовчиця — заступають дорогу поетові. Це символічні образи трьох гріхів: властолюбства, підступності та жадібності. На допомогу йому приходить незнайомиць, який є духом його улюбленого письменника Вергілія. У поемі він символізує світську (нецерковну) науку. Вергілій проводить Данте через пекло і чистилище, щоб прокласти йому шлях до спасіння душі. Далі — через рай — Данте веде його кохана Беатріче. Її образ править за символ богослов'я, релігійності.

2. Практична робота

- Складіть схему «Символи в поемі Данте «Божественна комедія»».

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

1. Інтерактивна вправа «ПРЕС»

- Висловіть свою думку: «Я вважаю розташування грішників у дантовому пеклі... (правильним/неправильним) тому, що...».

2. Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- Продовжте речення: «Я б визволив із пекла...». Відповідь аргументуйте.

3. Інтерактивний прийом «Незавершене речення»

- Завершіть речення:
 - «Мені вже було відомо...»;
 - «Проте я навіть не здогадувався (не здогадувалася), що...»;
 - «Відтепер я знатиму про...».

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати конспект уроку, скласти схему «Світоустрій у поемі Данте (за частиною «Пекло»)». Прочитати пісні 33 («Рай») та 5, 26, 32-33 («Пекло») поеми Данте «Божественна комедія».